

ДУНЁ БИЛАН ҲАМҚАДАМ, ҲАМЖИҲАТ ЎЗБЕКИСТОН

Ўз миллий манфаатларини ҳамиша устувор билади

1992 йилнинг эрта баҳорида мустақиллик ҳавосидан нафас ола бошлаган Ўзбекистон Республикаси Бирлашган Миллатлар Ташкилоти аъзолигига қабул қилинганлиги тўғрисида Ватанимиз бўйлаб хушхабар тарқалди. Бу мустақил юртимиз ва халқимизнинг давлатимиз раҳбари Ислом Каримов раҳнамолигидаги улкан тарихий ютуғи эди. Ўша унутилмас кунларга ҳам 20 йил бўлмоқда. Бу орада Ўзбекистон жаҳон ҳамжамиятининг тенг ҳуқуқли аъзоси сифатида БМТ ва бошқа кўплаб халқаро ташиқлотларда ўз овози ва сўзига эга бўлди. Президентимиз БМТнинг юксак минбаридан шонли тарихга ва буюк келажакка эга Ўзбекистоннинг халқаро ташаббусларини бир-неча мартаба илгари сурдилар. Халқаро ҳамжамият юртимизнинг жаҳоннинг энг мураккаб ва қайноқ масала-муаммолари юзасидан ўз мустақил позицияси борлигига амин бўлди.

ГЛОБАЛ ХАВФСИЗЛИК

МИНТАҚАВИЙ ХАВФСИЗЛИКНИ

ТАЪМИНЛАШДАН БОШЛАНАДИ

Мозийга қараб иш юритсак, давлатимиз раҳбари Ислом Каримов 1993 йили БМТ Бош Ассамблеясининг 48-сессиясида илк бор мўътабар минбардан дунёда ялпи хавфсизлик ва барқарорликни таъминлаш, халқаро террорчилик, диний экстремизм, наркотик моддалар ва қурол-яроғ контрабандасига қарши биргаликда курашишга оид қатор ташаббусларни илгари сурганини алоҳида таъкидлаш жоиз.

Йигирманчи асрнинг охири ва йигирма биринчи асрнинг бошида инсоният бир қатор глобал муаммолар билан юзма-юз келди. Бугунги мураккаб замонда инсоният халқаро терроризм, диний экстремизм, агрессив миллатчилик, ядро қуролининг тарқалиши ва йирик экологик таҳдидларга қарши кураш олиб

бормоқда. Давлатимиз раҳбари доимо халқаро минбарлардан, хусусан, БМТ Бош Ассамблеясининг ялпи мажлисларидаги нутқларида халқаро ҳамжамият томонидан ҳал қилиниши лозим бўлган ана шундай масалалар бўйича бир қатор амалий таклиф ва ташаббусларни илгари суриб келмоқдалар. Айниқса, Марказий Осиё минтақасида хавфсизликни ва экологик барқарорликни таъминлаш, хусусан, ён қўшнимиз Афғонистонда узоқ йиллардан буён давом этиб келаётган урушга чек қўйиш, ушбу мамлакатни иқтисодий жиҳатдан тиклаш, ижтимоий гуманитар инфратузилмани вужудга келтириш, одамларни тинч меҳнатга қайтариш бўйича Юртбошимиз ташаббусларига халқаро жамоатчилик алоҳида эътибор билан ёндашмоқда.

Президентимиз 1993 йилдаёқ БМТ Бош Ассамблеясининг 48, 1995 йил 50-сессиялари ва 2000 ҳамда 2010 йилларда бўлиб ўтган Мингйиллик ривожланиш мақсадларига бағишланган саммитларида жаҳон жамоатчилиги эътиборини Афғонистон муаммосига қаратиб, бир қатор амалий таклифларни илгари сурган эдилар.

Президентимизнинг Афғонистоннинг халқаро ва минтақавий ташкилотлар ишида фаол иштирокини таъминлаш, бу мамлакатни сиёсий ва иқтисодий жиҳатдан қўллаб-қувватлашга изчил эътибор бериб келаётганликларига гувоҳ бўлишимиз мумкин. Давлатимиз раҳбари Афғонистон муаммосига жаҳон жамоатчилиги эътиборини қаратар экан, бу можарони фақатгина ҳарбий йўл билан ҳал қилиб бўлмаслигини алоҳида таъкидлаб келмоқда. Шунингдек, Юртбошимизнинг ушбу муаммо ечимига қаратилган ва БМТ Бош Ассамблеясининг Мингйиллик ривожланиш мақсадларига бағишланган олий даражадаги ялпи мажлисидаги нутқида таъкидланган Афғонистон халқи амал қиладиган кўп асрлик анъаналар, урф-одатлар, ислом динининг қадриятлари тўлиқ ҳурмат қилиниши зарурияти алоҳида аҳамиятга эга.

Энг муҳими, Ўзбекистон ўзининг таклиф ва ғояларини доимо амалий ишлар билан мустаҳкамлаб келмоқда. Чунончи, мамлакатимиз Афғонистонда

йўллар, темир йўллар, кўприклар қурилишида фаол иштирок этмоқда. Афғонистонни электр энергияси ва озиқ-овқат билан таъминлашда салмоқли ҳисса қўшмоқда. Бугунги кунда мамлакат пойтахти Кобул шаҳри Ўзбекистон етказиб бераётган электр энергиядан фойдаланмоқда. Буни яқинда пойтахтимизда бўлиб ўтган «Юксак билимли ва интеллектуал ривожланган авлодни тарбиялаш - мамлакатни барқарор тараққий эттириш ва модернизация қилишнинг энг муҳим шарти» мавзусидаги халқаро конференцияда нутқ сўзлаган Осиё Тараққиёт банки президенти Харухико Курода ҳам алоҳида таъкидлаб, жумладан, шундай деди: «Ўзбекистон киритаётган қатор инвестициялар Афғонистонда аҳолининг турмуш даражасини яхшилаш ва умид уйғотишга хизмат қилаётганидан ғоят мамнунман. Ўзбекистон Кобул шаҳрига электр энергияси етказиб бераётган биринчи ва ҳозирча ягона мамлакатдир». Бундай мисолларни бошқа соҳалардан ҳам кўплаб келтириш мумкин.

ЯДРО ҚУРОЛИДАН ХОЛИ ҲУДУДЛАР - МУСТАҲКАМ ТИНЧЛИК ВА ХАВФСИЗЛИК ГАРОВИ

Президентимизнинг БМТ томонидан қўллаб-қувватланган яна бир ташаббуси - Марказий Осиёни ядро қуролидан холи ҳудудга айлантириш ғоясидир.

Бугун расман етгита давлат ядро қуролига эга бўлса-да, уни яратишга уринаётган давлатлар сони ортиб бораётир. Айниқса, халқаро террорчиларнинг оммавий қирғин қуролларига эга бўлишига ҳаракат қилаётганлиги ниҳоятда ташвишли ҳолдир.

Оммавий қирғин қуролларининг тарқалиши - бу шундай муаммоки, улар бутун инсониятнинг манфаатларига дахл қилиб, келажакка хавф солади. Гарчи сайёрамизда ядросиз ҳудудлар сони тобора кенгайиб бораётганига қарамай, дунёда оммавий қирғин қуролини ишлаб чиқаришга уринишлар кўпаяётгани таҳликалидир. Кузатувчиларнинг фикрича, оммавий қирғин қуроллари

турларини ривожлантириш (ядровий, водород, нейтрон, кимёвий, бактериологик ва ҳоказо) шунга олиб келдики, бугунги кунда тўпланган қурол-яроғлар захираси инсоният ҳамда сайёраимиздаги мавжудотларни бир неча марта йўқ қилиш учун етарли экан.

Ядросиз дунёнинг вужудга келишида ядросиз ҳудудларни яратиш муҳим роль ўйнайди. Юртбошимиз ташаббуси билан 1997 йил 15-17 сентябрь кунлари Тошкентда ўтган «Марказий Осиё - ядро қуролидан холи ҳудуд» халқаро анжумани бу борада тегишли ҳужжат ишлаб чиқиш ва уни ҳуқуқий жиҳатдан расмийлаштиришга йўл очди. 2005 йил февралда пойтахтимизда Марказий Осиёни ядро қуролидан холи ҳудудга айлантириш тўғрисидаги шартнома лойиҳасини ишлаб чиқиш бўйича минтақавий экспертлар гуруҳининг йиғилиши бўлиб ўтди. Иштирокчи томонлар Марказий Осиёни ядро қуролидан холи ҳудудга айлантириш бўйича Тошкент баёнотини қабул қилди. 2006 йилнинг сентябрида эса Марказий Осиё мамлакатлари вакиллари Қозоғистоннинг Семипалатинск шаҳрида «Марказий Осиёда ядро қуролидан холи ҳудуд барпо этиш тўғрисида»ги шартномани имзоладилар.

Мазкур ҳужжатда БМТнинг тегишли тузилмаларининг тавсиялари ҳамда ядро қуролига эга мамлакатлар билдирган таклифлар ўз ифодасини топди. Учрашув қатнашчилари ушбу шартнома нафақат Марказий Осиё минтақасида, балки бутун жаҳонда ядровий хавфсизликни таъминлашга муҳим ҳисса қўшишини алоҳида таъкидлашди. Ниҳоят, 2009 йилнинг 21 мартдан бошлаб расмий равишда «Марказий Осиёни ядро қуролидан холи ҳудудга айлантириш тўғрисида»ги шартнома кучга кирди. Бир сўз билан айтганда, Президентимизнинг мазкур ташаббуси БМТнинг фаол иштирокидаги халқаро музокаралар натижасида ядро қуролини тарқатмаслик тизимини яратиш билан муваффақиятли якун топди. Дунё миқёсида ижобий акс-садо бериб, жаҳон жамоатчилиги томонидан қизғин маъқулланган бу улуғвор ишнинг биринчи ташаббускори Ўзбекистон раҳбари Ислом Каримов ғоясининг амалий

натижасидир. Марказий Осиёни ядро қуролидан холи ҳудудга айлантириш тўғрисидаги шартнома минтақамизда тинчликни мустаҳкамлаш ва оммавий қирғин қуроллари тарқалишининг олдини олишдаги, пировардида, дунёда ялпи ядровий хавфсизликни таъминлаш йўлидаги ғоят муҳим қадамдир.

ЭКОЛОГИК БАРҚАРОРЛИК - ХАВФСИЗЛИК ВА ТАРАҚҚИЁТНИНГ МУҲИМ ШАРТИ

Асримиз бошида экологик муаммолар ниҳоятда жиддий тус олиши инсоният келажагига бевосита дахл қилмоқда. Шимолий муз океани, дарёлар тўйинадиган музларнинг шиддат билан эриши, довул, бўрон, ер кўчиши, сув тошқини каби табиий офатларнинг кўпайиб бориши ижтимоий-иқтисодий муаммоларни кескинлаштирмоқда. Экологик хавфсизлик муаммоси аллақачонлар миллий ва минтақавий доирадан чиқиб, бутун инсониятнинг умумий муаммосига айланган. Уларни ҳал этиш фақат бир мамлакат доирасида чекланиб қола олмайди. Бундай муаммолар ер юзининг ҳамма бурчакларида ҳам долзарб. Фақат унинг кескинлик даражаси мамлакат ва минтақаларда турлича.

Глобал экологик муаммолар ҳақида гап кетганда Орол фожиаси ўтган асрнинг энг катта фалокати бўлганлиги кўз олдимизга келади. Денгиз атрофида юзлаб километрларга чанг ва туз тарқалмоқда. Шўрхок ерлар майдони кенгайиб, бу борадаги кўрсаткич 85 минг гектардан 273 минг гектарга кўтарилди. Қамишзор ва тўқайлар майдони эса, аксинча, 20-25 баробар қисқарди. Сўнгги 50 йил ичида Орол денгизи акваторияси сатҳи 4 баравардан кўпроқ қисқариб, сув ҳажми 10 мартага камайди, унинг минераллашуви эса худди шу миқдорда ошди. Шунга қарамай, Орол қуриши оқибатларини баргараф этиш ва денгиз ҳавзасини экологик жиҳатдан соғломлаштириш борасида фақат кейинги 10 йил мобайнида Ўзбекистонда 1 миллиард доллардан ортиқ, жумладан, хорижий кредитлар, техник кўмак ва грантлар ҳисобидан

қарийб 265 миллион долларга тенг маблағ сарфланди. Натижада денгизнинг қуриб қолган қисмида жуда муҳим бўлган ўрмонзорлар барпо этиш, кичик сув ҳавзалари яратиш, қум кўчишини тўхтатиш, денгизнинг қақраб ётган тубидан заҳарли моддалар кўтарилишини камайтириш, биохилма-хиллик ва делта экотизимини қайта тиклаш мақсадида кўплаб ишлар амалга оширилди.

Оролбўйида экологик вазиятнинг ёмонлашиши минтақада экотизим мувозанатининг бузилишига олиб келди, сув ресурслари тақчиллигини кучайтирди. Бу эса минтақани ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш, аҳолининг турмуш шароити ва соғлигига, биологик хилма-хилликка салбий таъсир кўрсатмоқда. Бинобарин, ушбу муаммо минтақа давлатлари ҳамда халқаро ташкилотлар ҳамкорлигини кучайтиришни тақозо этмоқда. Юртбошимиз жаҳон ҳамжамияти эътиборини юзага келган вазиятни яхшилаш учун комплекс чора-тадбирлар кўриш, биринчи навбатда, минтақа давлатлари томонидан Орол денгизи ҳавзасидаги чекланган сув ресурсларини бу ерда жойлашган барча мамлакатлар манфаатлари ва экологик талабларни ҳисобга олиб, ҳамкорликда, ўзаро келишилган ҳолда бошқаришни ташкил этиш зарурлигига қаратиб келади. Минтақанинг трансчегаравий дарёлари сув ресурсларидан оқилона фойдаланиш масалалари алоҳида долзарб аҳамият касб этади. Мазкур дарёлар барча замонларда уларнинг ҳавзаларида жойлашган давлатларнинг ҳаётий муҳим эҳтиёжларини таъминлаб келган.

БМТ Бош Ассамблеясининг сессияларида Президентимиз томонидан минтақадаги экологик муаммоларни ҳал қилиш борасида илгари сурган ташаббуслар - Ўзбекистоннинг жаҳон ҳамжамиятидан тобора мустаҳкам ва муносиб ўрин эгаллаб бораётганининг амалдаги ёрқин ифодаси бўлди.

ФАРОВОН ТУРМУШ
НАТИЖАЛАРИ ХАЛҚАРО МАЙДОНДА ЭЪТИРОФ
ЭТИЛДИ

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти тавсияларига кўра аҳоли фаровонлиги - “Инсоннинг тараққиёт индекси” бўйича ўлчанади. Мазкур индексга меҳнат шароитлари, билим олиш имкониятлари, саводхонлик, саломатлик, жон бошига даромад, умр узоқлиги ва бошқа бир қатор жиҳатлар киради. Аҳолининг ижтимоий ҳимояси, тоза ичимлик суви, табиий газ таъминоти ҳам бу борада муҳим аҳамият касб этади.

2010 йил 20 сентябрь куни Президентимиз Ислон Каримовнинг БМТ Бош Ассамблеясининг Мингйиллик ривожланиш мақсадларига бағишланган олий даражадаги ялпи мажлисидаги нутқининг асосий қисми Ўзбекистоннинг халқ фаровонлиги соҳасида эришган натижалари таҳлилига бағишланди.

Юртдошларимизнинг иш ҳақи 19 йилда ўртача 14 баравар ошганлиги, Ўзбекистон ҳар йили давлат бюджетининг 60 фоизи ижтимоий соҳага йўналтираётганлиги истиқлол йилларида эришган салмоқли ютуқларимиздан биридир.

Аҳоли турмуш даражасининг юксалиш кўрсаткичи тоза ичимлик суви таъминотига ҳам бевосита боғлиқ. Жаҳоннинг кўп давлатларида бу борада жиддий муаммолар мавжуд. Юртимизда эса одамларни тоза ичимлик суви билан таъминлаш 82,5 фоизга етган. Дунё аҳолисининг табиий газ билан таъминланган қисми 50 фоизга ҳам етмайдиган давлатлар кўп. Ўзбекистон халқининг 83,5 фоизи эса бу неъматдан баҳраманд бўлмоқда.

Давлатимиз раҳбарининг халқаро минбардан таъкидлаган оналар ва болалар саломатлиги ҳамда ҳаётини ҳимоя қилиш бўйича амалга оширилган кенг миқёсли ислохотлар ва унинг натижасида Ўзбекистонда оналар ва болалар ўлими 3 баравардан кўпроққа камайганлиги хусусидаги маълумоти жаҳон ҳамжамиятининг ҳавас ва эътирофига сазовор бўлди. Энг муҳими, ўтган 20 йилда ўзбекистонликларнинг ўртача умри 67 ёшдан 73 ёшга узайди. Аёллар умри эса 75 ёшдан ошди. Аҳолининг саводхонлик даражаси 100 фоизга тенг.

Бугун Ўзбекистон БМТга аъзо бўлганидан сўнг ортда қолган 20 йил ичида Президентимиз Ислам Каримов раҳнамолигида эришилган натижалар, қўлга киритилган ютуқларни кўздан кечирар эканмиз - барчасининг замирида Ватанимизнинг миллий манфаатларини устувор деб билиш ва уни изчил ҳимоя қилиш сиёсати ётганлигига гувоҳ бўламиз.

Ахтам ТУРСУНОВ,

юримдик фанлар доктори.

Миллий тикланиш, 28 февраль 2012 йил